

Plötzensee připomnělo osudy československých obětí nacistické justice

Datum 17.9.2026
Subjekt Ústav pro studium totalitních režimů ČR
Region Česká republika
Kategorie Politika

V berlínském památníku Plötzensee se uskutečnil pietní akt věnovaný obětem nacistické perzekuce. Ústav pro studium totalitních režimů při této příležitosti připomněl osudy československých mužů a žen, kteří byli na tomto místě popraveni.

Berlínské Plötzensee patří k významným místům spojeným s nacistickou justiční perzekucí. Spolu s popravišti v Drážďanech a Breslau bylo jedním z míst, kde bylo popraveno nejvíce Čechoslováků. Historické statistiky uvádějí, že na tomto místě vyhaslo téměř sedm set životů tehdejších československých občanů.

Pietního aktu se za **Ústav pro studium totalitních režimů** zúčastnili 1. náměstek ředitele ÚSTR **Kamil Nedvědický**, a historička ÚSTR **Magda Veselská**. Přítomnost Ústavu navazuje na jeho dlouhodobý výzkum nacistické perzekuce a justičních poprav i na snahu připomínat konkrétní osudy lidí, kteří se stali oběťmi totalitní moci.

NACISTICKÁ JUSTICE NEBYLA POUZE FORMÁLNÍM DOPLŇKEM TERORU

Jedním z hlavních témat připomenutí byla role nacistické justice. Ta zůstávala po desetiletí ve veřejné paměti i historickém výzkumu částečně ve stínu brutality represivních složek, zejména gestapa. Pozornost se soustředila především na masové věznění a vraždění v koncentračních táborech, popravy v rámci takzvaného „zvláštního zacházení“ nebo rozsudky smrti vynášené stannými soudy.

Historický výzkum však ukazuje, že nacistická justice nebyla pouze formálním doplňkem teroru. Naopak představovala jeden ze základních pilířů nacistického totalitního systému a přímo se podílela na smrti tisíců lidí. Studium nacistické justice proto ukazuje také to, jak může selhat samotný princip spravedlnosti, pokud se profesionální instituce podřídí totalitní ideologii a stanou se součástí represivního systému.

„Minulost nelze hodnotit na základě ideologie, předem stanovených závěrů. Pouze na základě pečlivého archivního výzkumu, který přináší ověřená fakta, zjišťujeme nové skutečnosti, které přispívají k pochopení dějinného celku. Děkuji historičkám Pavle Plaché a Magdě Veselské za jejich mimořádnou a špičkovou práci,“

- Ladislav Kudrna, ředitel ÚSTR.

Ředitel ÚSTR a současně dodal, že ústav se intenzivně věnuje výzkumu justičních poprav jak z období nacismu, tak komunismu. Výzkum nepřináší pouze statistiky, počty popravených, ale jeho nezbytnou součástí jsou konkrétní osudy lidí, zasazené do širšího kontextu. Tento komplexní pohled, přístup i po více než osmi desetiletích přináší nové poznatky a souvislosti.

VRÁTIT OBĚTEM IDENTITU

Za jedním jménem, jedním rozsudkem a jedním datem popravky se skrývá konkrétní lidský život. Právě na tento rozměr výzkumu ÚSTR dlouhodobě upozorňuje.

„Naším úkolem není jen otevírat archivy. Naším cílem je vrátit každému jednotlivému člověku jeho ukradenou identitu a - pokud je to díky archivním pramenům jen trochu možné - i jeho tvář. Chceme je symbolicky vytrhnout z anonymity masových hrobů a vrátit je zpět do historie, kam právem patří,”

- Kamil Nedvědický, 1. náměstek ředitele ÚSTR

Právě konkrétní lidské osudy jsou jedním z důležitých témat výzkumu, kterému se věnuje také historička ÚSTR Magda Veselská. Její práce společně s výzkumem Pavly Plaché ukazuje, že nacistická perzekuce nebyla izolovaným lokálním jevem. Představovala propojený a systematicky organizovaný represivní aparát s celoevropským dosahem. V Plötzensee i na dalších popravištích Třetí říše se tak tragicky protínaly osudy lidí z různých evropských zemí, které spojoval odpor proti nacistické totalitě a touha po svobodě.

PŘIPOMÍNKA ŽEN V ODBOJI

Letošní připomínka byla věnována také ženám, jejichž role v protinacistickém odboji podle Ladislava Kudrny stále nebývá ve veřejném povědomí dostatečně doceněna. Příběhy žen popravených v Plötzensee i na dalších místech ukazují, že ženy nebyly pouze pomocnicemi mužských odbojových struktur. Čelily stejnému nebezpečí, podílely se na aktivním odporu a v řadě případů zaplatily za své přesvědčení životem.

„Připomínat oběti nacistické perzekuce znamená připomínat konkrétní lidi, jejich rozhodnutí a jejich odvahu postavit se totalitní moci. Je důležité, aby tyto příběhy nezůstaly pouze v archivech, ale dostávaly se k veřejnosti a především k mladé generaci. Právě znalost konkrétních osudů nám umožňuje lépe porozumět tomu, co znamená ztráta svobody, demokracie a právního státu,”

- Kamil Nedvědický, 1. náměstek ředitele ÚSTR

Téma žen v odboji zároveň otevírá širší otázku toho, jak jednotlivé skupiny obětí vnímáme a připomínáme. Historický výzkum může pomoci doplnit obraz minulosti o příběhy lidí, kteří zůstávali v obecném vyprávění dlouho upozaděni.

HISTORIE JAKO PŘIPOMÍNKA SOUČASNOSTI

Připomínání obětí nemá zůstat pouze pietním aktem. Studium nacistického totalitního systému má význam i pro současnou společnost. Ladislav Kudrna upozornil na skutečnost, že v evropském prostoru znovu sílí extremistické nálady, populistická rétorika a snahy o relativizaci či dokonce adoraci nacistického režimu.

Právě konkrétní historické příběhy ukazují, jaké důsledky může mít ztráta demokracie a selhání právního státu. Historický výzkum proto není pouze rekonstrukcí minulosti, ale může být také nástrojem prevence nesnášenlivosti, xenofobie a neonacismu.

Součástí letošní akce byl také vzdělávací rozměr. Ve spolupráci s pedagogy Evropské akademie Berlín se podařilo připravit workshop pro německé studenty, kteří během pietního setkání prezentovali výsledky své práce.

Plötzensee tak nebylo pouze místem připomínky minulosti. Stalo se také prostorem pro setkání historického výzkumu, vzdělávání a veřejné paměti. Osudy československých mužů a žen popravených na tomto místě zůstávají součástí evropských dějin a zároveň trvalou připomínkou ceny, kterou může přinést ztráta svobody a právního státu.

<https://www.ustrcr.cz/plotzensee-pripomnelo-osudy-ceskoslovenskych-obeti-nacisticke-justice>